CASA FĂRĂ ȚARĂ

The House

Strada Spătarului 17

"I don't know much about houses; I know they have their own nature, nothing else."

George Seferis, "The House Near the Sea"

PROLOG

Jumătate din viață am vrut să plec din România, iar cealaltă jumătate am căutat-o. Am scăpat de comunism în ziua de Crăciun, 1975 și am lăsat în urmă o casă, un oraș, o țară pierdută în întuneric. În ultimii ani, președintele Ceaușescu a început să plătească datoria internațională a țării către toate băncile și companiile străine, suficient de disperate sau de naive să fi investit în România. Peste noapte, a impus un regim de nebunie în întreaga țară. Electricitatea și căldura au fost oprite în mod regulat. Spitalele funcționau cu generatoare de urgență, oamenii erau blocați în lifturi, trenurile erau anulate, iar douăzeci de milioane de români găteau la lumina pâlpâitoare a gazului și citeau la lumina lumânărilor. Școlile, birourile și teatrele erau neîncălzite. O fotografie a părinților mei din acea perioadă îi arată sărbătorind Revelionul cu prietenii, stând în jurul unei mese festive cu paltoanele pe ei, căciuli de blană pe cap și fulare in jurul gîtului. Mâinile in mănuşi de lîna ridică pahare de șampanie pentru Anul Nou.

În 1975, in dimineaţa Crâciunului cînd avionul a plecat de la Otopeni, m-a copleşit un sentiment adînc de fericire și disperare. Simțeam că centrul vieții mele se topise şi pământul îmi înghițise trecutul. Cînd stewardesa ne-a oferit Coca-Cola, cafea și suc de portocale, am indrăznit s-o intreb :

“Te rog spune-mi cînd trecem peste graniţâ.”

"Care din ele?” mi-a răspuns, surprinsă.

Cum pot să-i explic că singura graniță pe care o știu e cea pe care n-am trecut-o niciodată. Pentru ea zborul âsta este rutină - Bucureşti, Frankfurt, New York. Țari înşirate pe-o sfoară, ca cearceafurile puse la uscat. Eu însă îmi păraseam casa, oraşul, limba pentru o lume necunoscută

unde eram liberă să uit, şi să iert. Dar nu am putut şi România nu m-a părăsit nicioadată. Paisprezece ani mai târziu mi-a revenit in viaţâ ca un coşmar.

Pe 21 decembrie 1989, revolta din România a apărut pe CNN ca prima revoluție televizată din istorie. În aceeași zi, președintele George H. W. Bush a lansat *Operațiunea Just Cause* împotriva liderului panamez Manuel Noriega, traficant de droguri. Trupele Americane, 24, 000 de soldaţi din Armată, Forțele Aeriene, Marină, și Paza de Coastă au debarcat într-o țară cu o armată mai mică decât Poliția din New York City. CNN arăta tancuri americane darîmînd pereţi în frizerii, magazine alimentare și spălătorii din Panama City. Populaţia era prinsă într-o postura teatrală, bizară de Commedia dell'Arte.

Tata, venit la Boston de cîţiva ani, comenta transmisia ştirilor lingă mine.

"Panamaua măsii. Marinii Americani o termină într-o oră. Arată-mi românii. Ei au nevoie de ajutor".

La 4,500 de mile depărtare de București, vedeam tancurile întrînd in Piaţa Romana, pe Magheru spre Universitate. Erau străzile noastre, oamenii noștri care luptau pentru libertate, şi eu nu eram acolo.

"Mă duc la Bucureşti!"

Tata trecut print-un Război Mondial şi ani grei de Comunism intervine.

"Fata Tatii, asta-i mînâ rusească. N-ai ce câuta acolo."

"Lumea moare pe stradă. E prea mult sânge. Trebuie să fie adevărat."

În aceaşi seară, CNN a luat un interviu generalului Ion Pacepa, "mâna dreaptă" a lui Ceauşescu, care dezertase în Statele Unite în 1978. Așezat pe un scaun undeva în Washington D.C., cu fața în umbră, generalul a fost de acord cu Tata.

"Aceasta este o lovitură de stat rusă, nu o revoltă românească."

"Vezi, ce ți-am spus eu? Spionul știe. Nici să nu te gândești să mergi.”

La 26 decembrie 1989, *The New York Times* prezenta pe prima pagină o fotografie ştearsâ a cuplului prezidențial românesc, sub titlul: "Tulburări în Est; Armata execută pe Ceaușescu și soția sa, vinovaţi de genocid.”

"Bine le-a făcut,” decide pakistanezul care îmi vinde ziarul si laptele la Star Market. Mă întreb dacă știa măcar unde este Bucureștiul.

Doua zile mai tîrziu, *The New York Times* afișeaza pe prima pagină o fotografie a lui Samuel Beckett, decedat la 83 de ani, al cărui "Godot" a schimbat lumea teatrului. O imagine granulată a lui Ceaușescu, care a schimbat istoria țării mele, apare pe pagina zece - o păpușă de cârpă într-o curte de ciment, paltonul şi haina deschisă, cămașa albă, cravata neagră, un șal în carouri răsucit într-o parte. Chipul visător, cu ochii deschiși spre cer. Imaginea părea regizată, aranjată pentru presă. Articolul detalia "averea ascunsă" a fiului președintelui, care păstra în biroul său "sticle de whisky, pachete de țigări Kent, o sticlă de apă de colonie de fabricație străină, conserve, mai multe perechi de șosete tubulare și un mocasin bej.”

Privind înapoi din Boston la București, am fost copleșită de rușine și nostalgie. Cât de săraci eram cu toții și cât de repede căutarea noastră pentru libertate se transformase într-o operetă. Am sunat la București în toiul nopții, iar prietenii mei, care beau Stolichnaya în bucătărie, nu credeau că Ceaușescu fusese executat.

"Este un spectacol de teatru. Nu este mort. Ce știe *The New York Times*?"

Uitasem de firea noastră, conspirativâ românească și cumva îmi doream să aibă dreptate. Execuția mi s-a părut prea ușoară și comodă. Împuşti un președinte in ziua de Crăciun, arzi cincizeci de ani de minciuni și umilinţe, şi împrăștii cenușa peste întreaga țară. Fară o rezolvare,

o uşurare a sufletului, o judecată a trecutului. Era doar o dorință clară de a înșela prezentul. Nenorocirea vieţii noastre se încheia cu o alta menită să facă minciuna adevaratâ, şi crima respectabilă. O aparenţa de dreptate cu o fluiditate de apă statută. Aşi fii vrut să aud regretele lui Ceaușescu, motivele pentru care ne-a transformat întreaga țară într-o celulă de inchisoare. Vroiam să înțeleg de ce a trebuit să-mi părăsesc casa, limba, familia și prietenii pentru a căuta libertatea în țara altcuiva. Dar răspunsurile au rămas ascunse sub acel foulard în carouri, amintirile mele tulburi și lupte de stradă transmise pe CNN, întrerupte de reclame pentru McDonald's, detergenţi şi medicamente de artritâ.

A doua zi, am sunat la Departamentul de Stat. Un agent amabil de la secţia Româna mi-a explicat că aeroportul din București era sub asediu și "Doamnă, ar trebui să vă ascultați familia și să rămâneți acasă". Apelul său oficial la supunere m-a durut mai mult decât a lui Tata. Am refuzat să urmez instrucțiunile.

"Nu. Eu plec la București", am declarat, "și nu vreau să merg cu mâna goală. De unde pot cumpăra niște arme?"

În acel moment, am simțit cum celulele creierului agentului se rearanjează.

"Ei bine, doamnă, pentru arme, aveți nevoie de un permis special din partea președintelui," a susurat şi-a inchis telefonul subit.

Intre timp, Tata a adunat copii si acum erau toţi in faţa uşii.

"Mama, Otta spune că e periculos în România și noi avem nevoie de tine aici."

Și vocile lor mici m-au ținut în Boston, departe de Estul meu, pentru încă doi ani.

În 1991, din aer, Bucureștiul părea neschimbat. Lufthansa aterizează printre vaci liniştite păscînd pe linga piste si câinii nebuni alergînd după vânt. Un autobuz ponosit parcat intr-o rîna asigură transferul la terminal. Ușile nu se inchid prea bine și un aer rece ne trece printre picioare, și rămîne agăţat de tivuri si căptuşeli. Scaunele acoperite cu plastic roşu au plesnit pe ici și colo şi umplutura de spumă albă se scurge printre cusături. Șoferul într-un *cojoc de* piele brodat pus cochet peste o uniformă gri șterge parbrizul cu un prosop. In faţa volanului, pe bord, are o icoană a Fecioarei Maria și o fotografie laminată a echipei de fotbal. Îşi face cruce, pornim si ajungem cu greu la usa de intrare. Unde sare din maşina si strigă peste capetele noastre: "Bine ați venit."

Aeroportul Otopeni e acoperit de praf şi uitare. Coridoarele goale vibrează sub ecouri de cizme, pantofi, şi valize pe rotile. Portarii în uniforme neon, chicotează de fiecare dată o valiză cade de pe bandă, fumează *Carpați,* scuipă pe jos și înjură cu patimă. Le înțeleg toate cuvintele, gesturile, gândurile. Sînt acasă.

Un tînar agent imi deschide pașaportul american, cu vize și ștampile din alte lumi şi-mi spune in Românește:

"E bine că v-aţi intors."

Ies din aeroport într-o primăvară de Bucureşti cu arome de tei şi nerâbdare.Un șir de Pobede sînt aliniate dea lungul trotoarului stropit de soare. Șoferii stînd in picioare lângă mașini încearca să-i ademenească pe puținii străini rămași în urma localnicilor care își împing prietenii și rudele proaspăt sosite în Dacii și dubițe. Pe mine nu mă aşteaptă nimeni şi mâ întrept spre primul taxi.

"Nu pun ceasul," mă avertizează șoferul.

"OK. Douăzeci de dolari pînă-n centru?"

"OK, doamnă."

Nu e trafic. Doar cîteva Dacii și autobuzele acordeon care se mișcă ca omizile prin frunzișul străzii. Nu mai văd însă ţăranii cu coșurile de căpșuni la poartâ, roşile aliniate pe mese de lem, şi pepenii grâmadă în iarba drumului. Grădinile sînt pustii, pomii uitaţi și gardurile acoperite cu afișe mari scrise de mână: *De Vinzare*.

Intrând în București am impresia că intru un platou de filmare. Cruci de lemn și lumânări aprinse înconjoară Hotelul Intercontinental, amintind viilor de cei morți. Restaurantul Pescarul e uimitor, deschis. Pereții Universității sînt gâuriţi de gloanțe și acoperiţi de graffiti - *Mai bine mort decât comunist.* Panourile bolșevice smulse de pe clădiri, şi-au lasat ecourile estompate pe fațadele prăfuite. "Trăiască Partidul Comunist" apare sub reclamele Coca-Cola și Colgate. Secera și ciocanul au fost decupate din steagul național, lăsând o gaură în mijloc. Am devenit o țară fără inimă.

Când taxiul a părăsit Calea Victoriei și a facut colţul spre Armeneasca, mi-am gasit cartierul de nerecunoscut. Papetaria, unde obișnuiam să cumpăr creioane Kohn I Noor și cerneală albastră, era închis, iar compania Xerox ocupa întreaga clădire. Ferestrele goale reflectau frumusețea de piatră a Bisericii Armene de vis a vis.

"Noile blocuri au zguduit catedrala. Și armenii îi dau în judecată pe americani. Acum avem şi noi democrație," a remarcat șoferul de taxi.

Cinema Miorița, unde am văzut atâtea filme rusești, rula *Tout les Matins du Monde* cu Gérard Depardieu. Mă întrebam dacă numărul de telefon era același - 14.27.14. Obișnuiam să sun de la New York doar să aud o voce românească.

Locul de joacă de pe Strada Latină, *maidanul* nostru, dispăruse. Cineva l-a înconjurat cu un gard de sârmă de coteț ieftinâ şi-a pus un semn de lemn cu "proprietate privată."

Casa noastră de pe Strada Spătarului era însă neschimbată. Doar noi lipseam. Unii se căsătoriseră și plecaseră; alții trecuseră granițele pentru o libertate străina, sau uitaseră timpul într-un sertar și muriseră. Am părăsit casa asta de mulți ani dar tot mai trec prin oglinzile ei ca Orfeul lui Cocteau pâşind într-o lumea subterană. În fiecare zi, mă ascund în pereți, deschid ferestrele în plină iarnă și in miezul verii le acopăr cu hârtie albastră. Uneori, traversez strada, mă sprijin de gardul forjat și privesc în urmă peste o mare de amintiri. Nu pentru mult timp. Odată ce părâsesc casa îmi e dor de ea. Îmi pierd respirația și trebuie să alerg înapoi, înăuntru.

Când m-am întors, am găsit un bilet scris de mână prins in pioneze pe ușa de la intrare: *Anestia. Anestia* este un cuvânt grecesc care înseamnă a fi fără țară, fârâ pământ sau limbă. Așa mâ simțeam, suspendată undeva în spațiul și timpul nimănui. M-am așezat pe treptele reci de la intrare și mi-am ascultat orașul și poveștile celor care au trecut prin această casă spre nicăieri.